

O'ZBEKISTONNING ENG YANGI TARIXI FANINING MAZMUNIDA MILLIY AMALIY SAN'AT BEZAKLARINING TUTGAN O'RNI

Turdaliyeva Dildora Alisher qizi

Andijon davlat universiteti tadqiqotchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14980825>

Annotatsiya: O'zbekistonda milliy amaliy san'at bezaklari muhim madaniy va tarixiy ahamiyatga ega bo'lib, xalq o'ziga xosligining badiiy ifodasi va tashuvchisi bo'lib xizmat qiladi. Bu bezaklarning "O'zbekistonning eng yangi tarixi" o'quv dasturiga kiritilishi xalqning ijtimoiy-siyosiy va madaniy o'zgarishlari haqida ko'rgazmali va ramziy tushunchalar berib, mavzuni boyitadi. Ushbu maqola bezaklar tarixiy davomiylikni, hunarmandchilikdagi o'zgarishlarni va zamonaviylikning an'anaviy san'atga ta'sirini qanday aks ettirayotganini o'rganadi. Unda ushbu badiiy elementlarni tarix ta'limiga kiritishning pedagogik ahamiyati ko'rib chiqiladi, ularning O'zbekiston madaniy merosi va milliy g'ururini chuqurroq anglashda tutgan o'rni ta'kidlanadi. Tadqiqot shuningdek, an'anaviy san'at va zamonaviy tarixiy kontekstlarni bog'lash uchun ta'lim vositasi sifatida bezaklardan foydalanishning samarali usullarini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar. Milliy amaliy san'at, bezaklar, tarix ta'limi, O'zbekiston, madaniy meros, pedagogika, an'anaviy hunarmandchilik, tarixiy timsol, milliy g'urur, o'quv dasturlari integratsiyasi.

Kirish. Milliy amaliy san'at bezaklari O'zbekiston madaniy merosining muhim qismi bo'lib, xalqning an'analari, qadriyatlari va estetik tamoyillarini o'zida mujassam etgan. Bu bezaklar nafaqat bezak, balki tarixiy hikoyalar va jamiyatdagi o'zgarishlarni etkazish uchun vosita bo'lib ham xizmat qiladi. "O'zbekistonning eng yangi tarixi" fani nuqtai nazaridan ushbu bezaklar mamlakatimizning madaniy-tarixiy taraqqiyotiga o'ziga xos nuqtai nazarni taqdim etib, ularni qimmatli ma'rifiy manbaga aylantiradi.¹ O'zbekistonda milliy amaliy san'at bezaklari asrlar davomida Ipak yo'lidagi madaniy almashinuvlar va mintaqaning ijtimoiy-siyosiy dinamikasi ta'sirida rivojlanib borgan. Keramika, to'qimachilik, yog'och va metall buyumlarda uchraydigan bu dizaynlar ko'pincha unumdorlik, birlik, farovonlik va ruhiy e'tiqodlar bilan bog'liq ramziy ma'nolarni o'z ichiga oladi. Naqshlar tarixiy davrlar o'rtasida ko'prik bo'lib, O'zbekiston madaniy o'ziga xosligining uzluksizligi va o'zgarishini aks ettiradi. Avlodlardan o'tib kelayotgan motivlar va uslublar an'anaviy san'atning asosiy mohiyatini saqlab qolgan holda zamonaviy ta'sirlarga qanday moslashganini namoyish etadi.

"O'zbekistonning eng yangi tarixi" fanida bezakning o'rni.

San'at orqali tarixni tasavvur qilish. O'quv dasturiga milliy amaliy san'at bezaklarining kiritilishi tarixiy voqealar va madaniy o'zgarishlarni aniq tushunish imkonini beradi. Masalan:

Sovet davrining ta'siri: Sovet davridagi bezaklar an'anaviy san'at turlarining davlat siyosati ostida qanday moslashtirilgani yoki bostirilishini ochib beradi. Bu o'zgarishlarni tahlil qilish o'quvchilarga o'zbek hunarmandlarining madaniy barqarorligi va moslashish qobiliyatini tushunishga yordam beradi.

Mustaqillik va tiklanish: Mustaqillikdan so'ng milliy amaliy san'atning qayta tiklanishi, madaniy o'ziga xoslik va g'urur tuyg'usining tiklanishi ramzi bo'ldi. Ushbu bezaklarni tarix darslariga kiritish siyosiy mustaqillik va madaniyatni saqlash chorrahasini ta'kidlaydi.

¹ Boxodirovich, Ataqulov Olimjon. "O'ZBEKISTON YANGI TARIXI." *Научный Фокус* 1.1 (2023): 1491-1496.

San'atni tarixiy mavzular bilan bog'lash. Milliy amaliy san'at bezaklaridan "O'zbekistonning eng yangi tarixi"ning asosiy mavzularini o'rganishda foydalanish mumkin, masalan:

Madaniy o'ziga xoslik: bezaklar modernizatsiya va globallashuv sharoitida xalqning o'z merosini saqlashga qaratilgan sa'y-harakatlarini aks ettiradi.²

Millat qurilishi: an'anaviy hunarmandchilikning tiklanishi va ularning yodgorliklar va hukumat binolari kabi jamoat joylariga integratsiyalashuvi milliy o'zlikni tasdiqlovchi timsoldir.

Iqtisodiy va ijtimoiy o'zgarishlar: hunarmandchilikning tijorat sohalariga aylanishi an'anaviy san'at va zamonaviy iqtisodiy amaliyotlarning kesishishini ko'rsatadi.

Tarix fanidan bezaklarni o'rgatishning pedagogik yondashuvlari

"O'zbekistonning eng yangi tarixi" faniga bezaklarni kiritish quyidagi yo'llar bilan o'quvchilarning faolligi va tushunchasini oshirishi mumkin:

Vizual tahlil: Talabalar tarixiy va madaniy kontekstlarni ochish uchun naqshlar, ranglar va materiallarni tahlil qilishlari mumkin.³

Dala sayohatlari: Muzeylar, hunarmandchilik ustaxonalari va tarixiy joylarga tashrif buyurish o'quvchilarga bezaklarni asl sharoitlarida kuzatish imkonini beradi.

Loyihaga asoslangan ta'lim: bezaklarni loyihalash yoki tadqiq qilishni o'z ichiga olgan topshiriqlar o'quvchilarni san'atni tarixiy hikoyalar bilan bog'lashga undaydi.

Fanlararo integratsiya. Tarixni boshqa fanlar bilan integratsiyalash orqali bezaklarni o'rganishni boyitish mumkin, masalan:

San'at va dizayn: bezaklar ortidagi badiiy texnika va dizayn tamoyillarini tushunish.

Antropologiya: Motiflarning madaniy ahamiyati va ramziy ma'nolarini o'rganish.

Iqtisodiyot: an'anaviy hunarmandchilikning zamonaviy iqtisodiyotdagi rolini tahlil qilish.

Tarix ta'limiga bezaklarni kiritishning afzalliklari

Madaniy xabardorlik: O'quvchilarda O'zbekiston badiiy merosi va uning milliy o'ziga xoslikni shakllantirishdagi o'rni haqida tushuncha hosil bo'ladi.⁴

Tanqidiy fikrlash: bezaklarning tarixiy evolyutsiyasini tahlil qilish tanqidiy fikrlashni va madaniy dinamikani tushunishni rivojlantiradi.

Mashg'ulot o'rganish: Vizual va sensorli materiallardan foydalanish tarix darslarini yanada interaktiv va esda qolarli qiladi.

Qiyinchiliklar va yechimlar

- Resurs mavjudligi: Haqiqiy bezaklar yoki yuqori sifatli nusxalarga cheklangan kirish.
- O'qituvchilar malakasini oshirish: O'qituvchilarda san'atni tarix darslariga samarali qo'shish uchun tajriba etishmasligi mumkin.
- ✓ Raqamli manbalar: Onlayn ma'lumotlar bazalari va virtual muzeylardan bezak dizaynlariga kirishni ta'minlash uchun foydalaning.

² RASULOV M. O'ZBEK XALQ AMALIY BEZAK SAN'AT TARIXI VA UNING RIVOJLANISHI //Journal of Culture and Art. – 2024. – T. 2. – №. 2. – C. 12-16.

³ Akmaljon o'g'li A. A. UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARI O'QUVCHILARIGA "O'ZBEKISTONNING ENG YANGI TARIXI" FANINI O'QITISHDA ZAMONAVIY PED TEHNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH //SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI. – 2024. – T. 7. – №. 1. – C. 45-50.

⁴ Baxridinovich A. M. XALQ AMALIY BEZAK SAN'ATINING YOSHLAR IJODIY FAOLIYATINI SHAKLLANTIRISHDAGI AHAMITATI: Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, "Tasviriy san'at" kafedrası professori pfd Bulatov Saidaxbor Sobitovich taqrizi ostida //IQRO INDEXING. – 2024. – T. 9. – №. 1. – C. 445-453.

✓ Kasbiy rivojlanish: Tarix ta'limida bezaklardan pedagogik foydalanish bo'yicha o'qituvchilar uchun seminarlarni taklif qilish.

Xulosa. Milliy amaliy san'at bezaklari bezak elementlaridan ko'proq; ular O'zbekistonning madaniy va tarixiy merosi omborlaridir. Ushbu bezaklarni "O'zbekistonning eng yangi tarixi" faniga integratsiyalash xalq tarixiga ko'p qirrali nuqtai nazarni taqdim etish orqali o'quv dasturini boyitadi. Tasviriy va ramziy ahamiyatga ega bo'lgan bezaklar o'quvchilarga o'zlarining madaniy merosi bilan bog'lanishga, an'ana va zamonaviylik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tushunishga yordam beradi. Madaniy ong va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish orqali bu yondashuv nafaqat tarix ta'limini kuchaytiradi, balki milliy g'urur va o'zlikni anglash tuyg'usini ham tarbiyalaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar/Используемая литература/References:

1. Boxodirovich, Ataqulov Olimjon. "O'ZBEKISTON YANGI TARIXI." Научный Фокус 1.1 (2023): 1491-1496.
2. RASULOV M. O'ZBEK XALQ AMALIY BEZAK SAN'AT TARIXI VA UNING RIVOJLANISHI //Journal of Culture and Art. – 2024. – T. 2. – №. 2. – C. 12-16.
3. Akmaljon o'g'li A. A. UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARI O'QUVCHILARIGA "O'ZBEKISTONNING ENG YANGI TARIXI" FANINI O'QITISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEHNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH //SO'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI. – 2024. – T. 7. – №. 1. – C. 45-50.
4. Baxridinovich A. M. XALQ AMALIY BEZAK SAN'ATINING YOSHLAR IJODIY FAOLIYATINI SHAKLLANTIRISHDAGI AHAMITATI: Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, "Tasviriy san'at" kafedrasida professori pfd Bulatov Saidaxbor Sobitovich taqrizi ostida //IQRO INDEXING. – 2024. – T. 9. – №. 1. – C. 445-453.